

CẢM NHẬN CỦA EM VỀ VẺ ĐẸP TÂM HỒN NGƯỜI PHỤ NỮ TRONG TÌNH YÊU QUA BÀI THƠ SÓNG CỦA XUÂN QUỲNH

1. Cảm nhận của em về vẻ đẹp tâm hồn người phụ nữ trong tình yêu qua hình tượng sóng

Sóng” được in trong tập “Hoa dọc chiến hào”, xuất bản năm 1968 của nữ nhà thơ tình nổi tiếng Xuân Quỳnh. Bài thơ nói về tâm trạng, tình yêu mãnh liệt của người con gái khi yêu. Rạo rức đến xôn xao, khát khao đến khắc khoải, có một hình tượng sóng được vẽ lên bằng âm điệu, một âm điệu dập dồn, chìm nổi, miên man như hơi thở chạy suốt cả bài. Sắc điệu trữ tình của bài thơ được gợi lên từ hình tượng sóng. Cả bài thơ là những con sóng tâm tình xôn xao trong lòng người con gái đang yêu khi đứng trước biển ngắm nhìn những con sóng vô hồi, bất tận. Sóng là một hình tượng ẩn dụ, đó là sự hóa thân của cái tôi trữ tình của nữ sĩ, lúc thì hòa nhập, lúc sự phân thân của “em” – người con gái đang yêu một cách say đắm. Sóng đã khơi gợi một hồn thơ phong phú, hồn nhiên, sôi nổi. Thông qua hình tượng sóng, Xuân Quỳnh đã có một cách nói rất hay để diễn tả tâm trạng của người con gái. Thật tự nhiên và thơ mộng, con sóng nhớ bờ nên ngày đêm sóng vỗ, sóng thao thức với thời gian và đại dương. Cũng giống như bên đọt thuyền, thuyền nhớ bến, lúc nào lòng người con gái cũng bồi hồi nhớ thương:

*“Lòng em nhớ đến anh
Cả trong mơ còn thức”*

“Còn thức” tức là lúc nào em cũng nhìn thấy rõ hình bóng anh, ánh mắt anh ... Một tình yêu cuồng nhiệt, say mê. Con sóng khao khát được đến bờ để được vỗ về, ve vuốt:

*“Hôn thật khẽ thật êm
Hôn êm đềm mãi mãi”*

(Xuân Diệu)

Cũng như “em” muốn được gần bên anh, được hòa nhịp vào trong tình yêu với anh. Tình yêu của người con gái thật mãnh liệt, nồng nàn. Sóng xa vời cách trở vẫn tìm được tới bờ, cũng như anh và em sẽ vượt qua mọi khó khăn để đến với nhau, để sống trong hạnh phúc trọn vẹn của lứa đôi.

*“Ở ngoài kia đại dương
Trăm ngàn con sóng nhỏ
Con nào cũng tới bờ
Dù muôn vời cách trở”*

Người con gái đã bày tỏ lòng mình một cách chân thành, say đắm, thắm thiết. Chân thật và thủy chung là đặc tính của tình yêu:

*“Dẫu xuôi về phương Bắc...
Hướng về anh một phương”.*

Sóng đã bày tỏ nỗi lòng của người con gái, khát vọng được sống hết mình trong một tình yêu đẹp, sắt son thủy chung. Người ta thường nói xuôi vào Nam, ngược ra Bắc; nhưng ở đây, trong nỗi nhớ chất đầy nhà thơ lại dùng ngược lại. Từ đó nhà thơ đã nói đến nỗi nhớ bất chấp vạn vật, khoảng cách, tình yêu là sự gặp gỡ giữa hai tâm hồn không có giới hạn. Cuối cùng sóng đã nói hộ nhà thơ nỗi khát vọng được sống trọn vẹn trong tình yêu. Tình yêu lứa đôi đẹp đẽ, nồng nàn như trăm ngàn con sóng nhỏ giữa đại dương mênh mông, muốn được hoà nhịp vào biển lớn của tình yêu cộng đồng:

*“Làm sao được tan ra
Thành trăm con sóng nhỏ
Giữa biển lớn tình yêu
Để ngàn năm còn vỗ”*

Cả bài thơ, nếu kể đến nhan đề, thì tác giả đã mười một lần nhắc đến từ “sóng”. Sóng vỗ như tâm tình xôn xao. Sóng cho ta nhiều ấn tượng về âm điệu của sóng, cũng như giọng điệu tâm tình, nhịp điệu của bài thơ. Thơ hồn nhiên, liền mạch về cảm xúc, trong sáng trong cách diễn đạt của tác giả. Sóng vỗ trên đại dương mênh mông cũng chính là sóng vỗ trong lòng người con gái.

Từ hình tượng “sóng” Xuân Quỳnh cho ta thấy rõ vẻ đẹp tâm hồn người phụ nữ trong tình yêu. Với tình yêu chân thành, thắm thiết, người phụ nữ muốn sống hết mình, sống trọn vẹn trong tình yêu đẹp. Yêu là nhớ ngày mong đêm, người phụ nữ khát khao được hòa nhập gần gũi trong tình yêu ấy. Họ yêu thật nồng nàn, say đắm, thủy chung. Xuân Quỳnh viết bài thơ này vào những năm 1967, khi cuộc kháng chiến của nhân dân miền Nam ở vào giai đoạn ác liệt, khi thanh niên trai gái ào ào ra trận “xẻ dọc Trường Sơn đi cứu nước”, khi sân ga, bến nước, gốc đa, sân trường diễn ra những cuộc chia ly màu đỏ. Cho nên có đặt bài thơ vào trong hoàn cảnh ấy ta mới càng thấy rõ nỗi khát khao của người con gái trong tình yêu.

*“Ôi con sóng nhớ bờ
Ngày đêm không ngủ được”*

Đọc xong bài thơ Sóng ta càng ngưỡng mộ hơn những con người phụ nữ Việt Nam, những con người luôn thủy chung, luôn sống hết mình vì một tình yêu. Xuân Quỳnh xứng đáng là một nhà thơ nữ của tình yêu lứa đôi, bà đã làm phong phú hơn cho nền thơ nước nhà.

2. Phân tích vẻ đẹp tâm hồn người phụ nữ trong bài thơ Sóng của Xuân Quỳnh

Xuân Quỳnh được biết đến là một trong những số ít nhà thơ thời kỳ kháng chiến chống Mĩ viết về đề tài tình yêu. Thơ Xuân Quỳnh đặc trưng bởi tâm hồn của người phụ nữ lúc tươi tắn đầy trác ẩn lúc trầm thắm và khao khát hạnh phúc bình dị đời thường. Tiêu biểu nhất trong đời thơ Xuân Quỳnh là bài thơ “Sóng”. “Sóng” được Xuân Quỳnh sáng tác trong chuyến đi thực tế đến vùng biển Diêm Điền năm 1967, được in trong tập “Hoa dọc chiến hào”, bài thơ viết về tình yêu rất tiêu biểu cho phong cách thơ Xuân Quỳnh. “Sóng” để lại nhiều ấn tượng trong lòng người đọc bởi vẻ đẹp tâm hồn người phụ nữ trong tình yêu. Và từ đó, ta có thể cảm nhận được tình yêu của giới trẻ hiện nay cũng rất đẹp và trong sáng.

Mở đầu bài thơ, Xuân Quỳnh đã diễn tả trạng thái của sóng và đồng hành theo đó là tâm trạng người phụ nữ đang yêu với nghệ thuật ẩn dụ đầy độc đáo:

*Dữ dội và dịu êm
Ồn ào và lặng lẽ
Sông không hiểu nổi mình
Sóng tìm ra tận bể*

Với nghệ thuật đối lập: dữ dội – dịu êm, ồn ào – lặng lẽ, Xuân Quỳnh đã thể hiện một cách chân thực tâm trạng người phụ nữ đối với tình yêu, lúc thì dịu dàng, trầm thắm, khi thì khao khát, mãnh liệt. Điều đó cho thấy trong tận sâu thẳm tâm hồn, người phụ nữ trong tình yêu luôn có những mâu thuẫn, thể hiện nội tâm phong phú và là điều thường tình đối với người con gái đang yêu. Vậy mới thấy họ đáng yêu như thế nào.

Xuân Quỳnh rất tài tình khi sử dụng nghệ thuật nhân hoá: “Sông không hiểu nổi mình – Sóng tìm ra tận bể”. Nếu sông không hiểu được bản thân mình như thế nào thì sóng sẽ không do dự, sẵn sàng từ bỏ sông để tìm ra bể lớn, đến nơi rộng mênh mông, cũng giống như người phụ nữ trong tình yêu, họ sẵn sàng bỏ tất cả những điều nhỏ nhen, ích kỷ, tìm đến với tình yêu lớn lao. Vậy mới thấy quan niệm độc đáo, mới mẻ của Xuân Quỳnh về tình yêu.

Khổ thơ thứ hai được Xuân Quỳnh viết nên với niềm bồi hồi đầy sâu lắng:

*Ôi con sóng ngày xưa
Và ngày sau vẫn thế
Nỗi khát vọng tình yêu
Bồi hồi trong ngực trẻ*

Từ “Ôi” cảm thán được thốt lên như đi sâu vào lòng người đọc. Một từ “Ôi” làm trái tim bao người xốn xang, rộn ràng vì tình yêu, nhất là tuổi trẻ. Lại thêm “ngày xưa”, “ngày sau”, “vẫn thế” như đinh ninh rằng tình yêu vẫn luôn và sẽ tồn tại mãi mãi cả trong quá khứ, hiện tại và tương lai. Câu thơ “Nỗi khát vọng tình yêu” thể hiện khao khát mãnh liệt về tình yêu làm bao người trẻ phải “bồi hồi” nơi lòng ngực. Xuân Quỳnh rất thấu hiểu điều ấy, nó như chắc chắn thêm nữa tâm hồn người phụ nữ trong tình yêu đẹp biết bao.

Tiếp đến Xuân Quỳnh thắc mắc nghĩ đến nguồn gốc đầy bí ẩn của tình yêu mà không ai có thể lý giải một cách tường tận:

*Trước muôn trùng sóng bể
Em nghĩ về anh, em
Em nghĩ về biển lớn
Từ nơi nào sóng lên*

Đứng trước sóng bể bao la, rộng lớn mênh mông, em nghĩ đến anh đầu tiên, rồi nghĩ đến em, sau cùng em nghĩ về biển lớn. Chỉ như vậy thôi cũng đủ thấy sự trân trọng của em đối với anh, đối với tình yêu giữa anh và em như thế nào. Đọc những câu thơ ấy, ta không thể phủ nhận vẻ đẹp tâm hồn người phụ nữ trong tình yêu, thật trong sáng biết bao. Câu hỏi tu từ cuối khổ “Từ nơi nào sóng lên?” như một nỗi niềm băng khuâng về nguồn gốc tình yêu.

Và không chờ đợi lâu hơn nữa, Xuân Quỳnh đã tự mình lý giải về nguồn gốc của tình yêu:

*Sóng bắt đầu từ gió
Gió bắt đầu từ đâu
Em cũng không biết nữa
Khi nào ta yêu nhau?*

Xuân Quỳnh đã tìm được nguồn gốc của sóng “Sóng bắt đầu từ gió”, nhưng lại tiếp tục hoãn hoãn khi không thể lý giải được gió bắt đầu từ đâu, em đã “chịu thua” mà thốt nên câu “Em cũng không biết nữa”. Lại tiếp câu thơ “Khi nào ta yêu nhau?” là một câu hỏi không có câu trả lời. Tình yêu thật diệu kỳ biết bao, nó đến mà không biết lúc nào nó đến. Vâng! Có yêu tha thiết thì mới nghĩ nhiều về tình yêu, về nguồn gốc của tình yêu đến thế. Càng tôn nên vẻ đẹp nơi tâm hồn của người con gái khi yêu.

Có thể nói khổ thơ thứ năm rất đặc sắc, đó chính là nỗi nhớ nhung da diết em dành cho anh:

*Con sóng trên mặt nước
Con sóng dưới lòng sâu
Ôi con sóng nhớ bờ
Ngày đêm không ngủ được
Lòng em nhớ đến anh
Cả trong mơ còn thức*

Nghệ thuật nhân hoá vô cùng độc đáo, Xuân Quỳnh đã tinh tế khi khắc họa nỗi nhớ của sóng đối với bờ “Con sóng dưới lòng sâu – Con sóng trên mặt nước – Ôi con sóng nhớ bờ – Ngày đêm không ngủ được”, “dưới lòng sâu” rồi lại “trên mặt nước”, từ nỗi nhớ không thể nhìn thấy cho đến nỗi nhớ thấy rõ mồn một, Xuân Quỳnh đã rất thành công về việc thể hiện nỗi nhớ của sóng, nỗi nhớ ấy rất mãnh liệt và lâu dài tồn tại cả ngày lẫn đêm. Từ nỗi nhớ của sóng đối với bờ, Xuân Quỳnh liên hệ đến nỗi nhớ em dành cho anh, nỗi nhớ ấy cũng không kém phần mãnh liệt so với nỗi nhớ của sóng. Nỗi nhớ của em tồn tại trong ý thức, xen lẫn cả vào tiềm thức. Có ai đó đã nói rằng nhớ chính là nhắc nhở mình đang yêu. Phải có yêu thì mới có nhớ, có yêu sâu đậm thì mới nhớ mãnh liệt. Một lần nữa, ta không thể phủ nhận nét đẹp tâm hồn người phụ nữ trong tình yêu.

Truyền thống làm nên nét đẹp của người phụ nữ Việt Nam chính là lòng thủy chung. Và Xuân Quỳnh đã khẳng định lòng thủy chung son sắt và sẵn sàng vượt qua mọi khó khăn để đến với tình yêu qua khổ thơ thứ sáu và bảy:

*Dẫu xuôi về phương Bắc
Dẫu ngược về phương Nam
Nơi nào em cũng nghĩ
Hướng về anh – một phương
Ở ngoài kia đại dương
Trăm ngàn con sóng đó
Con nào chẳng tới bờ
Dẫu muôn vời cách trở*

Nghệ thuật điệp cấu trúc rất độc đáo: “Dẫu...Dẫu” đã giúp Xuân Quỳnh thể hiện lòng thủy chung của em đối với anh. Hai câu thơ đầu khổ sáu vô cùng đặc biệt “Dẫu xuôi về phương Bắc – Dẫu ngược về phương Nam”, đáng lẽ phải là xuôi Nam, ngược Bắc, nhưng điều đó có gì quan trọng? Khi yêu, dù cho mọi trật tự đều đảo lộn thì em vẫn một mực thủy chung, dù cho em ở bất kỳ nơi nào thì em vẫn luôn hướng về một phương, đó là phương anh. Chính tình yêu mặn nồng tha thiết mà cả trăm ngàn con sóng dù ở xa rất xa bờ nhưng chúng vượt qua tất cả khoảng cách địa lý để tìm đến bờ, đó là lẽ tự nhiên. Ẩn ý đằng sau ấy chính là nói lên em cũng sẽ như sóng kia, dù cho có bao chông gai, trở ngại em sẽ vượt qua tất cả để đến với anh, với tình yêu của đôi ta. Như ca dao có câu: “Thương nhau mấy núi cũng trèo – Mấy sông cũng lội, vạn đèo cũng qua”

Người phụ nữ vốn rất nhạy cảm, trong tình yêu lại càng nhạy cảm hơn. Nếu ở hai khổ thơ trước, em rất lạc quan, tự tin vào tình yêu thì ở khổ thơ tiếp theo, em lại lo lắng, trăn trở về cuộc đời

*Cuộc đời tuy dài thế
Năm tháng vẫn đi qua
Như biển kia dẫu rộng
Mây vẫn bay về xa*

Xuân Quỳnh ý thức rất rõ về cái hữu hạn của cuộc sống, dẫn cuộc đời có dài đến đâu thì thời gian vẫn trôi đi mà không chờ đợi ai bao giờ, cũng giống như biển dẫu rộng lớn, vô tận thì mây vẫn bay về nơi xa.

Chính vì ý thức được sự hữu hạn của cuộc đời nên Xuân Quỳnh khao khát được như sóng, tan vỡ rồi lại “tái sinh”, tồn tại mãi mãi giữa đại dương mênh mông, điều đó thật giống với tình yêu của em, sống mãi với tình yêu rộng lớn của cộng đồng:

*Làm sao được tan ra
Thành trăm con sóng nhỏ
Giữa biển lớn tình yêu
Để ngàn năm còn vỗ.*

Xuân Quỳnh đã rất thành công trong việc sử dụng thể thơ năm chữ, dễ đi vào lòng người, lấy hình tượng sóng để diễn tả tâm trạng người phụ nữ, bên cạnh đó còn có các nghệ thuật nhân hoá, đối lập, ẩn dụ... thể hiện vẻ đẹp tinh tế của người phụ nữ trong tình yêu, một tâm hồn nhạy cảm, sâu lắng mà cũng mãnh liệt đầy ý nhị.

Tình yêu của sóng và em có lẽ đã kết thúc trong bài thơ, nhưng đó chỉ là mới bắt đầu cho tình yêu của giới trẻ ngày nay. Tình yêu giới trẻ ngày nay rất phong phú, rộng lớn, gồm nhiều khía cạnh.

Gần gũi với chúng em chính là tình yêu tuổi học trò. Tình yêu ấy rất trong sáng, nhẹ nhàng, có khi lại rất lãng mạn. Nhiều người thường cho rằng yêu ở tuổi học trò sẽ ảnh hưởng đến việc học, sức khoẻ, gia đình... nhưng đó chỉ là quan niệm riêng của họ. Tình yêu tuổi học trò có thể được giới trẻ xem là động lực, là niềm tin để giúp các bạn trở thành đôi bạn cùng tiến, cùng học tập tốt hơn, cùng phấn đấu cho tương lai tươi sáng phía trước. Có những lúc điểm thấp, mâu thuẫn bạn bè hay gặp chuyện đau buồn trong cuộc sống, các bạn động viên, an ủi nhau, thể hiện sự cảm thông để đối phương cảm thấy dễ chịu hơn và sẽ vượt qua tất cả khó khăn để vươn lên sống tốt, học tập tốt. Tình yêu tuổi học trò còn giúp giới trẻ hoàn thiện nhân cách, điều chỉnh hành vi đạo đức cho phù hợp. Các bạn bỏ qua lỗi lầm cho nhau, đặt mình vào trường hợp của đối phương. Vậy mới thấy tính nhỏ nhen, ích kỷ dù ít hay nhiều tồn tại trong mỗi con người đã không còn là trở ngại (nói như vậy không có nghĩa là ai cũng có tính nhỏ nhen, ích kỷ, trong xã hội vẫn có nhiều bạn trẻ sống rất vị tha, bao dung). Bên cạnh đó, tình yêu tuổi học trò có khi còn cảm hoá được những bạn “cứng đầu”, có thể trước khi yêu, các bạn ấy chỉ mãi miết chơi bời, tụ tập đánh nhau, không lo học hành, hay cãi lời gia đình (chỉ một số ít), nhưng khi tình yêu đến, các bạn sẽ vì tình yêu, vì người mình yêu mà từ bỏ những cái vô bổ, sửa đổi bản thân, siêng năng học tập để chứng minh cho tình yêu của mình. Tình yêu như thế thật đáng trân trọng và đẹp biết bao.

Thêm một tình yêu có phần đặc biệt, đó chính là tình yêu đồng giới không hiếm gặp trong giới trẻ hiện nay. Đa số mọi người trong xã hội hiện nay có cái nhìn không mấy thiện cảm về tình yêu đồng giới, có người còn cho đó là “bệnh”, là sai trái, là đáng lên án, bên cạnh đó còn có rất nhiều lời nói, những hành động thiếu tôn trọng và thể hiện sự kỳ thị của họ đối với tình yêu đồng giới, với những người đồng tính vì họ cho rằng tình yêu ấy đi ngược lại với quy luật tự nhiên, với truyền thống và thuần phong mỹ tục của người Việt Nam. Tuy nhiên, không phải tất cả mọi người đều có suy nghĩ như vậy, một số ít người vẫn thấu hiểu, cảm thông và ủng hộ tình yêu đồng giới. Tình yêu ấy không có gì khác so với tình yêu khác giới, họ vẫn yêu chân thành, tha thiết bằng cả trái tim, chỉ khác là người họ yêu cũng có giới tính

giống họ. Tình yêu đồng giới cũng đẹp và trong sáng như bao tình yêu khác. Họ – những người đồng tính vẫn yêu, vẫn nhớ về người mình yêu, vẫn nghĩ về tình yêu của mình, và họ vẫn luôn ra sức vun vén bồi đắp cho tình yêu. Những người yêu nhau cũng cùng nhau học tập, làm việc để xây đắp tương lai cho nhau, cùng bổ sung những khiếm khuyết cho nhau để có thể cùng nhau sống tốt, lo lắng, chăm sóc nhau. Cũng có lúc họ xảy ra mâu thuẫn, cãi vã nhưng sau đó, họ tha thứ cho nhau và dường như hiểu và yêu nhau nhiều hơn. Nhiều bạn trẻ còn dành thời gian cùng nhau để làm những việc có ích cho xã hội như thăm và chăm sóc các cụ ở viện dưỡng lão, cùng chơi đùa và dạy các em nhỏ học tập...những việc làm của họ tuy nhỏ nhưng đã góp phần nào đó để làm cuộc sống trở nên tốt đẹp hơn. Thử hỏi tình yêu như vậy thì có gì là sai trái, là đáng lên án, là không xứng đáng?

Một tình yêu to lớn và đáng ca ngợi, đó là tình yêu quê hương, Tổ quốc, gia đình, yêu cả những người dân Việt Nam. Ở nước ta hiện nay, ngày càng nhiều các bạn trẻ sẵn sàng gác lại chuyện học tập để xây dựng tương lai mà lên đường nhập ngũ theo tiếng gọi của Tổ quốc thiêng liêng. Có khi rời đất liền, rời quê nhà thân thuộc, xa gia đình thân thương để đến với nơi hải đảo xa xôi, vùng biên giới, vùng đồi núi hiểm trở để thực hiện nghĩa vụ cao cả – bảo vệ Tổ quốc. Tuy chặng đường ấy đầy khó khăn, gian khổ, nhưng với tình yêu tha thiết của mình, họ – những người bạn trẻ luôn khắc sâu trong tim hai tiếng quê hương – luôn ở tinh thần và tư thế sẵn sàng vượt qua mọi trở ngại để theo đuổi tình yêu lớn lao. Không những vậy, giới trẻ ấy còn thể hiện truyền thống của dân tộc Việt Nam, đó là tinh thần đoàn kết. Ở nơi quân ngũ, các bạn đến từ rất nhiều nơi, có kẻ Nam người Bắc, tuy khác nhau thứ tiếng, đặc trưng của từng vùng miền, nhưng đều giống nhau ở chỗ trái tim họ đập chung một nhịp đập, đập vì Tổ quốc thân yêu, gia đình yêu thương, họ sẵn sàng hoà nhập, cùng tập luyện, học tập Đảng, sinh hoạt đoàn...

Tuy nhiên vẫn còn một bộ phận giới trẻ vì tình yêu mà có những hành động thiếu suy nghĩ, gây hại cho mình, cho người (hiện tượng đánh nhau giành người yêu, đánh ghen, nguy hiểm hơn nữa là giết nhau vì tình). Bên cạnh đó, giới trẻ yêu không đúng chuẩn mực làm học tập sa sút, ảnh hưởng gia đình, cha mẹ lo lắng, buồn khổ. Cũng có một bộ phận giới trẻ yêu một cách cuồng dại, non nớt dẫn đến những hậu quả nghiêm trọng về sau (như việc mang thai khi chưa đủ tuổi và chưa chuẩn bị tinh thần gây ảnh hưởng đến sức khỏe mẹ và bé,...). Và cũng có một số bạn trẻ rất hẹp hòi, ích kỷ trong tình yêu, ghen tuông một cách mù quáng. Tình yêu ấy thật đáng chê trách và đáng suy ngẫm, không nên xảy ra trong xã hội, để xã hội tươi sáng, tốt đẹp hơn.

“Sóng” là bài thơ rất hay về tình yêu của Xuân Quỳnh, thể hiện vẻ đẹp tâm hồn Xuân Quỳnh cũng như vẻ đẹp tâm hồn người phụ nữ trong tình yêu. Và cũng rất gần gũi với tình yêu giới trẻ hiện nay, thật đẹp và tinh khiết. Riêng em, tình yêu còn tùy vào “duyên” và yêu sao cho phải đạo, để mọi người không lên án, để gia đình không lo lắng, buồn phiền mà còn cảm thấy vui và tự hào.

3. Phân tích vẻ đẹp tình yêu truyền thống và hiện đại thể hiện qua tâm hồn người phụ nữ trong bài thơ *Sóng* của Xuân Quỳnh

Sóng là bài thơ tiêu biểu của Xuân Quỳnh. Qua hình tượng sóng, Xuân Quỳnh diễn tả cụ thể, sinh động khát vọng tình yêu với những cung bậc tình cảm phong phú và vẻ đẹp tâm hồn của người phụ nữ trong tình yêu, hồn nhiên chân thật, say đắm nồng nàn, đôn hậu, thủy chung. Tình yêu trong “*Sóng*” vừa mang tính chất tế nhị, kín đáo của truyền thống vừa rất sôi nổi, mãnh liệt hết sức hiện đại.

“Tình yêu mang tính chất truyền thống như tình yêu muôn đời” là tình yêu gắn liền với những đặc điểm cảm xúc, tình cảm có tính quy luật. Đó là quy luật tình cảm thường gặp trong tình yêu của lứa đôi như nhớ nhung, giận hờn, khao khát ...

Tình yêu “hiện đại” là tình yêu đề cao cái tôi cá nhân, đề cao những cảm xúc, khao khát mãnh liệt vượt qua những giới hạn. Đó là cá tính mạnh mẽ của người phụ nữ thế kỷ hai mươi bứt phá những nhỏ hẹp đời thường để đến với tình yêu rộng lớn bao la. Hiện đại ở đây gắn liền với quan niệm tình yêu tự do chứ không phải là thụ động như tình yêu truyền thống.

Trước hết, “*Sóng*” thể hiện một tình yêu có tính chất truyền thống như tình yêu muôn đời: Tình yêu ấy có nhiều trạng thái biểu hiện, khi lặng lẽ dịu êm, hiền hòa, êm dịu. Đó là chất nữ tính – một phẩm chất di truyền từ ngàn đời ở phụ nữ. Khi lại ồn ào, dữ dội với những ghen tuông, giận hờn vô cớ (cung bậc muôn đời khi yêu). Hai trạng thái cảm xúc ấy “Dữ dội – dịu êm/Ồn ào – lặng lẽ” là đối cực của sóng nhưng cũng là những cảm xúc nội tâm đầy phức tạp, mâu thuẫn nhưng cũng rất thống nhất hài hòa trong tâm hồn của người phụ nữ khi yêu:

*“Dữ dội và dịu êm
Ồn ào và lặng lẽ”*

Hai trạng thái đối lập này cùng tồn tại trong một thể thống nhất là sóng, khiến sóng luôn dạt dào, không bao giờ đứng yên. Phép nhân hóa “*Sóng* tìm ra tận bể” gợi liên tưởng sóng như có ý thức, có khát vọng tìm đến cái rộng lớn, bao la. Những đặc điểm này của sóng đã có “từ ngày xưa và ngày sau vẫn thế”, cách nói khẳng định, nhấn mạnh, đây là bản chất muôn đời của sóng.

Cách miêu tả những trạng thái bất thường của sóng gợi lên những khát vọng tình yêu trong tâm hồn đầy bí ẩn của người con gái, khi bùng nổ, sôi nổi, khi kín đáo sâu sắc, vừa đắm say vừa tỉnh táo, vừa nồng nàn, vừa âm thầm, vừa mãnh liệt vừa ngàn lần yếu mềm. Điềm gặp gỡ đồng điệu và kì lạ giữa sóng và nhân vật trữ tình “em” cho thấy sóng chính là ẩn dụ của “em”, của khát vọng tình yêu nhiều thao thức nhưng hạnh phúc vô bờ. Sóng tự ngàn năm vẫn từ sông ra bể, từ giới hạn chật hẹp tới không gian rộng lớn.

Tương tự thế, trái tim người con gái khi yêu cũng tự nhận thức được những biến động khác thường của lòng mình, khao khát vượt ra giới hạn chật hẹp cô đơn của cái tôi cá nhân, tìm đến sự rộng lớn bao la của tình yêu thương giống như hành trình của sóng từ sông ra bể. Hình ảnh ẩn dụ này cũng gợi đến những khát khao, suy tư, trăn trở trong trái tim xôn xao, rạo rực tình yêu của người con gái.

Tình yêu truyền thống không thể thiếu nỗi nhớ thương và sự thủy chung. Nếu thủy chung là thước đo của tình yêu thì nỗi nhớ lại là sức sống của tình yêu:

*“Con sóng dưới lòng sâu
Con sóng trên mặt nước
Ôi con sóng nhớ bờ
Ngày đêm không ngủ được
Lòng em nhớ đến anh
Cả trong mơ còn thức”*

Khổ thơ trùng điệp hình ảnh những con sóng, gợi nỗi nhớ nồng nàn với nhiều cung bậc. Có khi, mặt biển lớn lao như biển cả, có lúc lại da diết, triền miên với thời gian, ngày đêm không

ngủ được, lại có lúc trải rộng thiết tha với không gian phương Bắc, phương Nam và lại có lúc cũng không giấu nổi nỗi khắc khoải như con sóng nổi trên mặt nước. Và đôi khi, nỗi nhớ cũng chìm sâu trong trần trở, nhớ quay quắt trong lòng như con sóng ngầm dưới biển sâu. Không chỉ “nhớ anh, hướng về anh, nghĩ về anh” tình yêu đã lấp đầy con tim, khối óc, trở thành lẽ sống, trở thành khát vọng của cả cuộc đời. Hình ảnh sóng được nhân hóa mang “tình em” và “nỗi nhớ” của em thật thi vị. Từ cảm “ôi” xuất hiện giữa dòng thơ như một tiếng lòng rung rung giữa niềm nhớ nhung da diết. Nỗi nhớ được diễn tả trực tiếp qua ẩn dụ sóng đã da diết, sóng nhờ bờ đêm ngày, sóng ru, sóng vỗ, sóng vẫn thao thức với thời gian. Nỗi nhớ ấy tự nhiên, hồn nhiên, say đắm nhưng dường như vẫn chưa đủ mà còn được thể hiện trực tiếp qua nỗi nhớ của nhân vật trữ tình “em”:

*“Lòng em nhớ đến anh
Cả trong mơ còn thức”*

Cấu trúc thơ thay đổi, cả bài là những khổ bốn dòng, nỗi nhớ lại được diễn tả bằng khổ thơ 6 dòng, đã phơi lộ cái tôi riêng của người nữ sĩ – một nỗi nhớ tràn đầy lòng yêu. Nó nồng nàn, đắm thắm hơn cả nỗi nhớ của sóng với bờ vì nó không chỉ tồn tại trong ý thức, mà dường như còn len lỏi vào trong tiềm thức, xâm nhập cả vào trong giấc mơ “cả trong mơ còn thức”.

Nỗi nhớ ấy tạo độ bền cho lòng chung thủy:

*“Dấu xuôi về phương bắc
Dấu ngược về phương nam
Nơi nào em cũng nghĩ
Hướng về anh – một phương”.*

Điệp từ “dấu” như khẳng định bao nhiêu thử thách, khó khăn phải vượt qua dù không gian mở rộng đa chiều “phương bắc phương nam” đây cách xa trắc trở, dù thiên nhiên trời đất đổi thay “xuôi bắc ngược nam” nhưng nơi nào có “anh”, với “em” “hướng về anh một phương” bằng tình yêu thủy chung, duy nhất. Nỗi nhớ ở đây còn cao, da diết, không thể nào yên, không thể nào nguôi. Nó cuộn cuộn dạt dào như những con sóng triền miên dai diết vô hồi vô hạn. Nhịp thơ trong suốt bài gọi đến nhịp của sóng. Nhưng rõ nhất, sôi nổi nhất, mãnh liệt nhất chính là ở đoạn thơ này. ngược cũng là xuôi. Trái tim tình yêu của em luôn Đã yêu là tin và người phụ nữ trong tình yêu ngàn đời luôn tin điều đó. Niềm tin ấy đặt vào những con sóng biển. Sóng ở mãi tận giữa vô cùng, gặp muôn ngàn bão tố nhưng cuối cùng “Con nào chẳng tới bờ/Dù muôn vời cách trở” thì cuối cùng em tin tình yêu của chúng ta sẽ đến được cùng nhau.

Qua hình tượng sóng và toàn bộ bài thơ, ta cảm nhận được vẻ đẹp tâm hồn của người phụ nữ trong tình yêu. Đó là sự mạnh bạo, chủ động bày tỏ những khát khao yêu đương mãnh liệt và rung động rạo rực trong lòng mình. Ở đây không còn sự thụ động, chờ đợi (như trong truyền thống) nữa. Nếu “Sông không chịu hiểu mình” thì sóng dứt khoát từ bỏ nơi chật hẹp đó, “tìm ra tận bể”, đến với cái cao rộng, bao dung:

*“Sông không hiểu nổi mình
Sóng tìm ra tận bể”*

Tình yêu hiện đại chính là khao khát tự lý giải bản thân và khao khát được dâng hiến và hy sinh.

Khi tình yêu đến có một tâm lý rất tự nhiên và thường tình là ng ta luôn có nhu cầu tự tìm hiểu. Con người đã từng có những khám phá vô cùng kì diệu về tự nhiên nhưng tự hiểu về chính mình lại rất khó. Hiểu mình trong tình yêu lại càng khó hơn bởi tình yêu là một trạng thái tâm lý khác thường, đầy bí ẩn và huyền diệu, nó có những lý lẽ riêng của con tim mà lý trí thông thường không thể lý giải được:

*“Trước muôn trùng sóng bể
Em nghĩ về anh, em*

*Em nghĩ về biển lớn
 Từ nơi nào sóng lên?
 Sóng bắt đầu từ gió
 Gió bắt đầu từ đâu?
 Em cũng không biết nữa
 Khi nào ta yêu nhau”*

Diệp ngữ “Em nghĩ” diễn tả sự thao thức suy tư của người con gái trước câu hỏi cội nguồn của sóng cũng như câu hỏi cội nguồn của tình yêu. Đó là câu hỏi của muôn đời và muôn người nhưng chưa bao giờ có lời đáp trọn vẹn. Thi sĩ Xuân Diệu, ông hoàng của thơ tình đã phải mượn cảm hứng lãng mạn để lý giải tình yêu đó sao:

*“Làm sao cắt nghĩa được tình yêu
 Có khó gì đâu một buổi chiều
 Nó chiếm hồn ta bằng nắng nhạt
 Bằng hương nhè nhẹ gió hiu hiu”*

Hay Hàn Mặc Tử cũng thế, nhà thơ viết rằng:

*“Xin hãy làm tình chớ nói nhiều
 Để nghe dưới đáy nước hồ reo
 Để nghe tơ liễu rung trong gió
 Và để nghe trời giải nghĩa yêu”*

Bản khoán: Tình yêu bắt nguồn từ đâu?”

Bởi tình yêu là một tình cảm đẹp rất thật nhưng khó nói nên lời, cảm thấy rất rõ nhưng không dễ nắm bắt. Câu hỏi “Gió bắt đầu từ đâu?” không phải không giải thích được nhưng “em cũng không biết nữa” lại là cái lắc đầu nhỏ nhẹ, dễ thương, đầy nữ tính trước những cung bậc huyền bí của tình yêu. Xuân Quỳnh đã nắm bắt được một trạng thái tâm hồn rất chân thật, có tính chung cho mọi lứa đôi và biểu hiện nó thật duyên dáng. Tình yêu cũng như gió trời, sóng bể, cũng tự nhiên, hồn nhiên, bất ngờ và khó hiểu như thiên nhiên. Có thể nói, đây là cách phát hiện tình yêu rất nữ tính, trực cảm, kiểu Xuân Quỳnh.

Trước Xuân Quỳnh, có lẽ chưa ng phụ nữ nào nói về tình yêu bằng những lời thiết tha, nồng nàn cháy bỏng như thế. Những khát vọng yêu đương của người con gái trong thơ được bộc lộ mãnh liệt nhưng cũng thật giản dị: sóng chỉ khao khát tới bờ, cũng như “em” “anh”. Tình yêu của người con gái ở đây trong sáng, mãnh liệt, thiết tha, giản dị, thủy chung, một tình yêu hết mình và quên mình. Đó là điều rất mới mẻ cả trong đời lẫn trong thơ thời ấy. Khát vọng tình yêu trong thơ Xuân Quỳnh không chỉ da diết khi còn trẻ, mà cả sau này, khi đã nếm trải nỗi đau, thất vọng trong tình yêu thì khát vọng tình yêu trong thơ Xuân Quỳnh vẫn thiết tha, giàu yêu thương. Trong bài Tự hát (1984) tức là gần những năm cuối đời của Xuân Quỳnh, bà viết: chỉ khao khát tới

*“Em trở về đúng nghĩa trái tim em
 Là máu thịt, đời thường ai chẳng có
 Vẫn ngừng đập lúc cuộc đời không còn nữa
 Nhưng biết yêu anh cả khi chết đi rồi”.*

Sóng với Xuân Quỳnh không chỉ là biểu tượng của khát vọng tình yêu mà còn là phương tiện để bà bộc lộ những suy tư về cuộc sống, tình cảm:

*“Ở ngoài kia đại dương
 Trăm nghìn con sóng đó
 Con nào chẳng tới bờ
 Dù muôn vời cách trở”*

“Sóng vỗ bờ” là một chân lý tất yếu không gì thay đổi. Trên đại dương mệnh mông có biết bao nhiêu con sóng và biết bao nhiêu trắc trở nhưng trăm ngàn con sóng vẫn tới bờ. Thế mà:

*“Cuộc đời tuy dài thế
Năm tháng vẫn đi qua
Như biển kia dẫu rộng
Mây vẫn bay về xa”*

Cuộc đời tuy dài nhưng không phải vô cùng, như biển lớn mênh mông nhưng không phải vô tận. Xuân Quỳnh rất nhạy cảm với sự trôi chảy của thời gian, ý thức về thời gian gắn với nỗi âu lo, dù vậy, nhân vật trữ tình trong thơ đã có cách ứng xử tích cực: âu lo nhưng không mấy thất vọng, mà chỉ khao khát nắm lấy hạnh phúc trong hiện tại, sống hết mình, mãnh liệt với tình yêu để vượt qua và chiến thắng sự hữu hạn của thời gian và đời người:

*“Làm sao được tan ra
Thành trăm con sóng nhỏ
Giữa biển lớn tình yêu
Để ngàn năm còn vỗ”*

Tan ra để hòa vào biển lớn của tình yêu, biển lớn của hạnh phúc vĩnh hằng. Bởi với Xuân Quỳnh, cách để sống mãi là sống với tình yêu của mình. Ước muốn ấy của bà vừa dịu dàng, đôn hậu, vừa nồng nàn thiết tha. Bài thơ khép lại nhưng hai cặp hình tượng “sóng – bờ, em – anh” vẫn đan cài vào nhau, ngời sáng một vẻ đẹp vĩnh hằng của tình yêu.

Với thể thơ năm chữ linh hoạt, bài thơ có khả năng gọi âm điệu dạt dào, vừa là cái nhịp nhàng của sóng biển, vừa là cái khắc khoải của sóng lòng với nhiều cung bậc cảm xúc. Xuân Quỳnh đã rất tài hoa trong việc ngắt nhịp, phối âm bằng trắc như những nhịp sóng khi dịu êm, khoan thai, khi dồn dập, dữ dội và nó cũng gọi đến những sự khắc khoải của sóng lòng. Phương thức tổ chức ngôn từ, hình ảnh sáng tạo hòa trộn thanh âm, nhịp điệu của sóng với những trần trở, khát khao, nhớ thương, hờn giận đan xen nối tiếp trong cõi lòng của người con gái khi yêu cũng tạo nên một yếu tố nhạc tính của thơ.

Hình tượng ẩn dụ “sóng” là một sáng tạo độc đáo của Xuân Quỳnh. Nếu trước đó, Xuân Diệu, trong bài thơ *Biển* đã mượn hình tượng sóng để nói về tình yêu với những khát vọng của “anh”, của người con trai thì “Sóng” của Xuân Quỳnh lại là những khát vọng tình yêu của “em” – của người con gái với những cảm xúc tình cảm phong phú, phức tạp. Ở lớp nghĩa tả thực, hình tượng sóng được miêu tả cụ thể, sinh động với những trạng thái mâu thuẫn, trái ngược nhau. Còn ở lớp nghĩa biểu tượng, sóng như có hồn, có tính cách, tâm trạng, gọi đến sự phong phú trong tâm hồn người con gái khi yêu – vừa say đắm vừa tỉnh táo, vừa nồng nhiệt vừa âm thầm, lúc sôi mãnh liệt, lúc lại kín đáo, sâu sắc vừa mang vẻ đẹp truyền thống vừa hết sức mới mẻ, hiện đại.